

EL SEXISME A L'ÈPOCA CLÀSSICA

**ANÀLISI DE LA VIDA DE LA DONA GREGA I ROMANA
DURANT L'ERA CLÀSSICA**

PSEUDÒNIM: Hipàtia

RESUM

Degut a l'interès sobre les llengües clàssiques, llatí i grec, i per la seva cultura, afegint-hi una ideologia feminista que s'interessa per la desigualtat de gènere de l'època clàssica s'ha plantejat conèixer detalladament la situació de la dona durant aquell temps.

Partint d'una llarga recerca sobre diversos aspectes de la dona al llarg de la seva vida en aquella època i de la mitologia, s'han trobat referents que trencaven amb el pensament que hi havia aleshores i s'ha afegit la traducció d'un text grec on es parla del pensament d'un gran literat de l'època, Homer.

Amb tot aquest material s'ha comprovat com hi havia una gran desigualtat entre l'home i la dona en la Grècia i Roma clàssica.

ABSTRACT

Due to the interest I have in classical Latin and Greek languages and their culture, adding to that a feminist ideology interested in gender inequality in the classical era, it has been proposed to know in detail the situation of the woman during that time.

From long research into different aspects of women lives on that period and by looking at mythology, references have been found that break from thoughts that existed at that time and using the translation of a Greek text by Homer, a great writer of that era, who speaks about his thoughts on the matter.

With all this material it has been proven that there was a great inequality between men and women in classical Greece and Rome.

TAULA DE CONTINGUTS

INTRODUCCIÓ	4
METODOLOGIA	6
1. CONTEXTUALITZACIÓ	7
2. LA VIDA DE LA DONA CLÀSSICA	8
2.1 EL NAIXEMENT	8
2.2 L'EDUCACIÓ	8
2.3 EL MATRIMONI.....	10
2.4 EL DIVORCI.....	12
2.4.1 L'ADULTERI	13
2.5 LA MORT	13
3. EL SEXISME A LA MITOLOGIA	16
4. REFERENTS	18
4.1 DONES GREGUES MITOLÒGIQUES	18
CLITEMNESTRA.....	18
LES AMAZONES	18
4.2 DONES GREGUES.....	19
SAFO DE LESBOS	19
HIPÀTIA.....	20
ASPÀSIA DE MILET.....	20
4.3 DONES ROMANES.....	20
JÚLIA DOMNA	20
TERÈNCIA	21
4.4 ALTRES	21
ELS JOCS HEREUS	21
ELS ETRUSCS	22
CLEÒPATRA.....	22
5. TRADUCCIÓ D'UN TEXT	24

CONCLUSIONS	27
FONTS DOCUMENTALS	29
BIBLIOGRAFIA.....	29
WEBGRAFIA.....	29
ANNEX I - Safo de Lesbos, <i>Himno a Afrodita</i>	33
ANNEX II - <i>El pensament d'Homer</i>	35

INTRODUCCIÓ

Actualment ens trobem en un moment d'auge del moviment feminista a nivell internacional. Cada vegada ens trobem en una societat on més dones i homes estan sensibilitzats entorn la desigualtat de gènere i també davant una millora de condicions entre homes i dones, però desafortunadament encara queda moltíssim per lluitar. Però, era així en els temps d'Homer, d'Alexandre el Gran o de Juli Cèsar?

En aquest treball, s'estudia la situació que la dona grega i romana tenia durant la seva vida, quin ritual se seguia quan naixia un infant, com les nenes eren educades, quina era la seva situació un cop casades i quin era el seu paper en la mort d'un familiar. També, es veu a la mitologia, una part molt important de la vida de qualsevol ciutadà grec i romà, on les dones eren excloses en segons quins càrrecs i representades com monstres.

Les motivacions que em porten a realitzar el meu treball de recerca sobre el sexisme en l'època clàssica són dues: com a estudiant del batxillerat humanístic, tinc un gran interès cap a les llengües clàssiques com són el grec i el llatí i la seva respectiva cultura. A més, m'acompanya una ideologia feminista que es preocupa per la desigualtat de gènere en que es troba la dona en l'àmbit social d'aquests temps.

Són per aquests dos motius que he decidit realitzar el meu treball de recerca sobre un tema que m'interessa tant per l'època en que se situa com pel que parla: la dona. Investigant com viu la dona durant l'època clàssica, tant al llarg de la seva vida com la mitologia s'han trobat figures i personatges que trencaven els rols que les dones seguien en aquella època. Finalment, tenim un text on es veu l'opinió d'Homer, que també reflexa la de la societat del moment. Aquest text amb l'ajuda de la tutora s'ha analitzat i traduït.

La meva intenció principal és transmetre els coneixements que he adquirit al llarg de primer de batxillerat en l'assignatura de grec, especialment en l'anàlisi i traducció de frases i textos, i transmetre tot el que he après sobre la societat clàssica al llarg de la recerca que he dut a terme durant l'estiu i inici del curs de segon de batxillerat.

Els objectius plantejats en aquest treball són els següents:

- Descriure l'entorn històric on se situa el treball i el text traduït (contextualització).
- Estudiar la societat de la Roma i la Grècia clàssiques, concretament la situació de la dona al llarg de la seva vida i tenint en compte un aspecte molt important d'aquell moment com és la religió amb la mitologia grecoromana.
- Conèixer el pensament de persones importants i influents clàssiques sobre el paper de la dona en aquell moment.
- Adquirir més consciència sobre la millora de la situació de la dona actualment i veure com encara queda molta feina per fer evident la igualtat entre gèneres.

METODOLOGIA

El mètode de treball seguit ha estat el següent:

En primer lloc, s'ha fet una recerca sobre diferents aspectes al llarg de la vida de la dona, com són el naixement, l'educació, el matrimoni, el divorci i finalment, la mort. Un cop feta la recerca, s'ha redactat un anàlisi sobre la desigualtat de la dona dins aquests diferents àmbits.

Finalitzats aquests punts, s'ha fet un estudi sobre la mitologia grecoromana, on es veu com la figura de la dona tenia una connotació negativa, mentre l'home era presentat com un heroi a qui se l'impliquen trets positius.

Seguint la part teòrica, s'han buscat referents d'aquells temps que van trencar amb el rol tradicional de la dona o amb la societat patriarcal del moment. Per exemple, trobem a les amazones, a Safo de Lesbos, a Júlia domna i altres personatges.

Per últim, com a part pràctica, trobem la traducció d'un text, del grec antic al català. En aquest text s'hi mostra el pensament del major literat de la Grècia clàssica, Homer. Tot i que fos l'opinió individual d'aquest escriptor, també s'exposa el pensament general de tota una societat.

1. CONTEXTUALITZACIÓ

La **Grècia Antiga** és el període de la història de Grècia que inclou de l'any 776 aC, amb els primers Jocs Olímpics, al 323 aC. Aquest període de la història grega es divideix en la Grècia Arcaica, la Grècia Clàssica i la Grècia Hel·lenística. La cultura grega és una de les bases de la cultura occidental, sobre la qual ha influït i continua influïnt en la llengua, la política, els sistemes educatius, la filosofia, la ciència, l'art i l'arquitectura del món modern.¹

Pel que fa a la **Roma Antiga**, va ser la civilització que va sorgir de la ciutat-estat de Roma l'any 253 aC. Durant la Roma Clàssica trobem la Monarquia, la República, l'Imperi i la Caiguda de l'Imperi Romà, l'any 476 d.C.²

Tant a Grècia com a Roma, i a totes les èpoques, hi trobem una societat patriarcal on el paper de la dona era irrellevant.

Imatge 2: Mapa Grècia antiga. Font: Viquipèdia

Imatge 1: Mapa Roma antiga. Font: Viquipèdia

¹ [Ca.wikipedia.org, 2018]

² [Ca.wikipedia.org, 2018]

2. LA VIDA DE LA DONA CLÀSSICA

2.1 EL NAIXEMENT

Tant a **Grècia** com a **Roma**, els nens i nenes una vegada havien nascut eren dipositats als peus del pare que els reconeixia com a fills seus alçant-los en braços. Si el rebutjava, l'infant era abandonat en un clot per a les escombraries, on moria si ningú el recollia per fer-lo esclau o, en el cas de les nenes, prostituta. L'abandonament era més freqüent en nenes que no pas en nens.³

A **Roma**, una vegada reconegut (*suscipere*), el nounat era purificat en una cerimònia davant l'altar domèstic (*lustratio*) i se li penjava al coll una *bullā* o amulet d'or o de cuir, que protegia al nounat dels mals esperits. Si era un nen se li donaven els *tria nomina*: *praenomen*, el nom personal; *nomen*, el cognom o nom de família, i *cognomen*, un sobrenom. Les nenes, en canvi, només rebien un nom, que corresponia amb el *praenomen*.³

2.2 L'EDUCACIÓ

A la **Grècia** antiga, de l'educació dels fills i filles se n'ocupava la mare fins als set anys. A partir d'aquest moment, l'educació dels infants variava segons la regió⁴:

- A **Esparta**, els nens s'estaven amb la seva família fins als set anys, després depenien de l'Estat.

Un magistrat espartà, anomenat *pedònom*, vigilava la instrucció dels nens. Procurava que no fossin febles ni temorencs i que obeïssin als seus superiors. Un dels objectius que perseguïen era la resistència física i rebien educació paramilitar, per així, en un futur, ser bons guerrers i aptes per defensar la pàtria. Realitzaven molts exercicis físics que ajudaven a afavorir la disciplina de grup.

Per altra banda, les nenes espartanes, gaudien de més llibertat que a la resta de Grècia. També practicaven exercicis gimnàstics i cuidaven la salut física

³ [Blocs.xtec.cat, 2018]

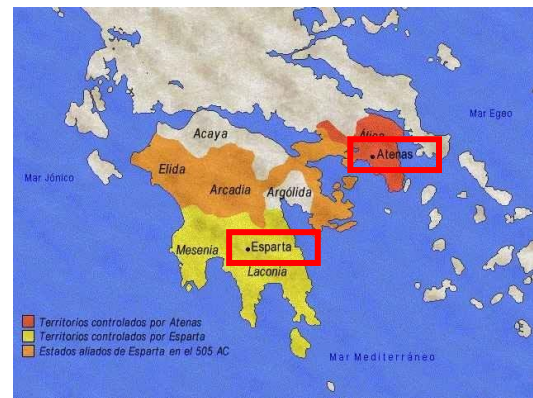
⁴ [Colomer i Tomàs, 2008]

del cos a fi d'esdevenir unes mares fortes i sanes. També, a Esparta, les dones gaudien de més drets que no pas a Atenes.

- A **Atenes**, els nens quan complien set anys anaven a l'escola. En sortir de l'escola, practicaven la gimnàstica a la palestra, el gimnàs on es practicava exercici físic.

De l'educació de les nenes se n'encarregaven la mare o les serventes de la família. Aprenien a cuinar, teixir llana, llegir i també nocions de música i aritmètica.

En conclusió, diríem que, excepte a Esparta, les noies eren ensenyades per la seva mare o àvia i aprenien a cuinar, a treballar la llana i a portar la casa.⁵

Imatge 3: Mapa Grècia. Font: Google

A la **Roma** antiga els infants rebien la seva educació per part dels seus pares. En el cas dels nens, els pares s'encarregaven d'educar-los. La mare els ensenyava a llegir, a fer comptes i les llegendes de déus i herois. El pare els guiava en les primeres passes, els educava en els deures cívics, vigilava les seves paraules i accions i evitava el seu tracte amb els esclaus.⁶

Quan es van construir les escoles, els infants rebien allà la seva educació, però només els nois. Se'ls ensenyava l'home ideal romà través de la *gravitas* (responsabilitat), *severitas* (austeritat), *pietas* (respecte) i *bona fides* (lleialtat). Per altra banda, les noies aprenien, per part de la seva mare, a fer les feines de casa com teixir o cuinar.⁷

⁵ [tdevesa, 2018]

⁶ [Munguía, 2013]

⁷ [d'Odisseu, 2018]

Als dotze anys el *pater familias* ensenyava als nens a comptar, a nedar o a utilitzar l'espasa, mentre les nenes seguien depenent de la mare.

Als setze anys l'educació familiar acabava amb una cerimònia, on el noi es canviava la roba de nen per la *toga viril*. A les noies, en canvi, no els feien cap cerimònia i deixaven la roba infantil quan es casaven.

En resum, els nois aprenien valors de la societat, família i religió; mentre que les noies aprenien a fer tasques domèstiques.⁸

2.3 EL MATRIMONI

A **Grècia**, les noies, durant la seva infantesa i adolescència, estaven sota el poder del seu pare o germà gran. Un cop casades, passaven a estar sota el poder del seu marit.⁹

L'edat de casar-se era als 14 o 15 anys. El pare o cap de família decidia amb qui es casava la seva filla¹⁰. Perquè un matrimoni fos legítim hi havia d'haver un acord previ entre el pretendent i el pare de la noia, aquest acord s'anomenava *ἐγγύησις* (engüesis), "garantia del matrimoni".

Un cop casats, l'home podia sortir de casa i tornar-hi quan volgués. En canvi, la dona no podia fer-ho¹¹. La dona passava a viure a casa del seu marit, d'on en sortia poc (només acompanyada del seu marit i per les festes religioses). Era on treballava i s'ocupava que els esclaus fessin la feina¹². La seva tasca més important era la criança i l'educació dels fills.¹³

Amb el matrimoni, la dona tenia la missió de dirigir la llar familiar i vetllar per la seva economia.¹⁴ Una bona esposa havia de tenir dues qualitats essencials: una puresa dinàstica i una gran fidelitat, per així garantir la continuïtat de l'estirp.¹⁵

⁸ [Macia, 2018]

⁹ [tdevesa, 2018]

¹⁰ [prezi.com, 2018]

¹¹ [Blocs.xtec.cat, 2018].

¹² [prezi.com, 2018]

¹³ [Tomàs, 2008]

¹⁴ [Alberich, Carbonell i Matas, 2008]

¹⁵ [www.historyayvida.com, 2018]

Per altra banda, a **Roma**, el matrimoni era l'acte més important de la religió domèstica romana.¹⁶

L'objectiu del matrimoni romà era engendrar fills legítims que heretessin la propietat i situació del pare. Als Patricis (classe alta i dirigent de Roma), també els servia per segellar aliances polítiques o econòmiques.¹⁷

Perquè un matrimoni fos legítim s'havien de complir tres requisits:

- L'edat: l'home havia de casar-se amb aproximadament 14 anys, mentre que la dona havia de fer-ho amb 12.
- La capacitat jurídica matrimonial – *conubium*: No es podien casar pare i filla, mare i fill, germans o tiet i neboda.
- El consentiment dels pares

A Roma el matrimoni s'anomena *Cum mano*, la noia passa de l'autoritat del pare a l'autoritat del marit.¹⁸

Podem veure tant a Grècia com a Roma que el pare decidia amb qui es casava la seva filla, com la noia passa d'estar en mans del pare a ser propietat del seu marit i com la finalitat que tenia l'esposa era tenir i criar els fills.

A Roma, l'esposa participava, juntament amb el seu marit, en recepcions i banquets, on hi restava asseguda i se'n retirava abans de la *comissatio* (actualment podríem dir que equival al postre). També participava de la dignitat del seu marit en la vida pública. Quan les noies es casaven recuperaven la llibertat de vida, ja que les dones casades podien sortir a comprar, a fer visites, podien anar als espectacles, etc. En canvi, abans romanien recloses a la llar paterna.¹⁹

A Roma, a diferència que a Grècia, les dones no ocupaven una cambra especial. A Grècia les dones restaven al *Gineceu* (γυναικωνίτις). Aquesta era una sala,

¹⁶ [Alberich, Carbonell i Matas, 2008]

¹⁷ [Llaveró, 2018]

¹⁸ [Ballester, 2018]

¹⁹ [Munguía, 2013]

habitació o estança que posseïen les grans cases de l'antiga Grècia per a ús exclusiu de les dones de la casa: dones, filles, serventes.²⁰

2.4 EL DIVORCI

El divorci ja existia a l'antiguitat. A **Grècia i Roma** el divorci era molt semblant. Per aconseguir-lo de manera informal, només calia que l'home fes fora de casa a la seva dona. Tan aviat era l'home qui abandonava la dona, com la dona que abandonava a l'home, en aquest cas, aquest perdia cert estatus social. Els fills i filles sempre es quedaven amb el pare.

Però aconseguir el divorci era diferent. L' *usus* era la forma més arcaica del matrimoni, aquest contemplava una forma de divorci, en la que només calia que la dona passés tres nits seguides fora de casa.

En l'època imperial **romana**, l'escassetat de dones era tan gran que algunes podien canviar de marit fins i tot cada any.

Una diferència que trobem a **Grècia** és la signatura d'un contracte matrimonial. Aquest contracte establia que si hi havia una dissolució del matrimoni els béns comuns (diners, terres...) estaven assegurats, per als homes, ja que les dones solien sofrir un gran dany financer. El contracte deia quina havia de ser la conducta sexual del marit, l'impediment d'una segona dona que portés la casa, tenir fills amb una altra dona o viure en una casa que no fos la seva.²¹

També a **Grècia** tenim diferències segons qui iniciava el divorci: ²²

- HOME: Només havia d'enviar l'esposa de nou a casa el seu pare.
- DONA: Havia de presentar-se davant l' ἄρχων (arkhon), un governant, que acceptava o no el divorci.

²⁰ [Ca.wikipedia.org, 2018]

²¹ [Villaverde, 2018]

²² [Es.wikipedia.org, 2018]

A la societat Atenesa, i grega en general, perquè la dona aconseguís el divorci es necessitava un cas extrem, com ara per maltractes, que estava obligada a queixar-se davant l'arcont, que permetia el divorci o no després d'una investigació.²³

Les causes del divorci eren: ²⁴

- L'adulteri de la dona.
- L'esterilitat, sempre atribuïda a la dona.
- La privació de llibertat d'un dels esposos.
- Avortament, sense saber-ho o acceptar-ho el marit.

2.4.1 L'ADULTERI

En la societat atenesa, a **Grècia**, hi havia una doble moral diferent per a l'home i per a la dona. Mentre que l'adulteri de la dona rebia la condemna social més severa, el marit gaudia de la més gran llibertat sexual. Un marit tenia sempre el dret de repudiar la seva muller.²⁵

A **Roma**, per altra banda, l'adulteri (*adulterium*) ocorria quan un home, casat o solter, mantenia relacions sexuals amb una dona casada. Si l'home tenia relacions amb prostitutes o esclaves, aquestes relacions no eren considerades com a adulteri.²⁶

L'emperador August va ser molt estricte amb les relacions extramatrimonials femenines. Va promulgar una llei que permetia que el pare pogués exercir el dret de matar la seva filla i el seu amant, si els trobava *in flagrant*²⁷. El marit només tenia permès matar l'amant. ²⁸

2.5 LA MORT

Tant per als grecs com per als romans enterrar els morts (tant homes com dones) i retre'ls culte era un deure ineludible, creien que les ànimes dels finats sense

²³ [Xtec.cat, 2018]

²⁴ [Colomer, Tomàs, 2008]

²⁵ [Xtec.cat, 2018]

²⁶ [Ca.wikipedia.org, 2018]

²⁷ Locució llatina que vol dir en el mateix instant que s'està cometent una acció reprobable

²⁸ [Alberich, Carbonell i Matas, 2008]

sepultura ni ritus funeraris estaven condemnades a vagar eternament i a empaitar els vius. En restaven, tanmateix, exclosos com a càstig, els lladres de temples, els suïcides i els delinqüents, que eren dipositats sense sepultura fora els límits de la ciutat.

A **Grècia** el culte als morts era la cerimònia més important per a la família, ja que els seus progenitors eren els seus déus. Les dones de la casa n'eren les principals encarregades.

Aquestes rentaven, ungien amb oli i vestien el cadàver amb una mortalla, generalment roba de color blanc i li cenyien benes, cintes, joies i garlandes de flors fresques al cap descobert.

També en algunes èpoques li posaven un òbol (ὄβελός), la moneda de menys valor, a la boca, que servia per pagar al barquer Caront que transportava les ànimes per la llacuna Estígia a l'Hades, el regne dels morts. Al costat s'hi dipositava un pastís fet amb mel per enllepolar Cèrber, el gos tricèfal que custodiava l'entrada al món infernal.

Durant un dia s'exposava el finat (*πρόθεσις*) en el vestíbul de la casa, en un llit mortuori amb els peus cap a la porta. En aquesta, s'indicava el dol amb una branca de xiprer i aigua lustral en un vas per purificar-se tant a l'entrada com a la sortida. Els familiars i amics retien l'últim adéu al difunt. Al seu voltant, els ploracossos amb vestits negres feien els planys fúnebres. Les dones de la casa (i de vegades es llogaven dones perquè ploessin) es laceraven les galtes, es colpejaven el pit i el cap, es podien tallar els cabells i cobrir de pols i entonaven cants fúnebres. També apartaven les mosques del cadàver.²⁹

Qualsevol home podia presentar-se a casa el difunt per veure'l, però les dones tenien l'accés restringit si no eren parents pròxims³⁰. Assistir a un enterrament era

²⁹ [Soler and →, 2018]

³⁰ [Blocs.xtec.cat, 2018]

una de les poques ocasions en què una dona atenesa podia sortir fora de casa seva.³¹

A **Roma**, quan una persona moria, es seguien unes pautes normatives o procediments per rendir-li culte adequadament. Aquestes normes es recollien a la *Llei de les XII Taules*, un text que recollia normatives per contribuir a que la convivència entre els ciutadans fos bona.

Un cop la persona era morta, igual que a Grècia, se l'untava amb uns ungüents, se'l vestia i es posava una moneda dins de la boca del difunt per pagar a Caront, l'encarregat de portar les ànimes al món dels morts. Els familiars el deixaven així a casa de tres a set dies.³²

Al contrari que a Grècia, veiem com a Roma les dones no tenien un paper dins la preparació del mort per a la sepultura. Aquestes, però, tenien el mateix dret i dol que els homes.

Pel que fa a la mort d'una dona, es seguien els mateixos passos a l'hora de venerar el cos que si el mort era un home, tant a Grècia o Roma.

³¹ [Soler and →, 2018]

³² [Ordeig, 2018]

3. EL SEXISME A LA MITOLOGIA

La mitologia grega i romana sovint es relacionen, aquest fet es deu a la convivència entre grecs i romans durant la conquesta romana del territori grec, també perquè els romans s'emmirallaven amb els grecs pel que fa a la cultura.

En la mitologia grecoromana trobem els monstres, una barreja de persona, la majoria de vegades eren dones boniques que utilitzaven la bellesa per enganyar els humans, i d'animal, que podia ser la barreja d'un, dos o més. Pel que fa a la part de persona, gairebé sempre eren dones. D'aquesta manera es relacionava el mal i la monstrositat amb les dones. Trobem monstres com:

- **L' ESFINX.** Aquest monstre tenia el cap de dona, molt atractiva, i el cos de lleó. Es trobava entre les muntanyes de Tebes i allà proposava un enigma als viatgers que es trobava. En el cas que no el sabessin, se'ls menjava.

Imatge 4: Esfinx de Naxos. Font: Viquipèdia

- **LES SIRENES.** Sempre que pensem en una sirena, en ve al cap la imatge d'un dona amb la meitat del cos de peix. Però no era així, les sirenes tenien el bust de dona i la resta del cos d'ocell. Cantaven i tocaven la lira amb dolçor a l'estret de Sicília, d'aquesta manera atreien el navegants, els feien naufragar, els mataven i se'ls menjaven.

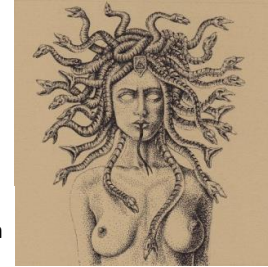

Imatge 5: Sirena. Font: Wordpress.com

- **LES GORGONES.** Eren tres dones amb ales i serps en lloc de cabells. La més coneguda i terrible era *Medussa*. Aquesta Gorgona tenia una mirada que et convertia els humans en pedra. Medussa va ser castigada per Atenea convertint-la en monstre per mantenir relacions sexuals amb Posidó al seu temple, forçada per aquest.

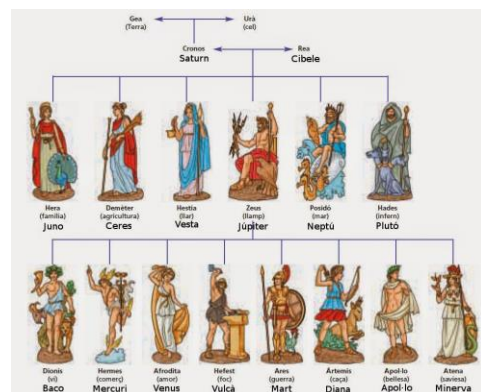
El fet que tingués serps en lloc de cabells és deu a l'enveja que tenia Afrodita de la bella cabellera de Medussa.

Imatge 6: La Gorgona Medussa. Font: Modern Eden Gallery

Troblem altres monstres femenins com l'*Hidra*, les *Grees*, les *Harpies* o la *Quimera*. I també tenim algun monstre masculí com els *Centaures* i el Ca Cerber, el *Minotaure*...

Pel que fa als déus, neixen de *Saturn* i *Cibeles*, en llatí, o *Cronos* i *Rea*, en grec. Tenim a *Juno*, *Ceres*, *Vesta*, *Júpiter*, *Neptú* i *Plutó*, respectivament com a déus romans, i a *Hera*, *Demèter*, *Hestia*, *Zeus*, *Posidó* i *Hades*, com a déus grecs. Entre Júpiter o Zeus, Neptú o Posidó i Plutó o Hades es van repartir els tres regnes. El regne del cel per Júpiter o Zeus, el de l'aigua per Neptú o Posidó i el dels inferns per a Plutó o Ares. Podem veure com van deixar de banda a les deesses pel que fa al govern; en la mitologia grecoromana tindran un paper secundari, exceptuant a Juno o Hera. Els déus són infidels a les seves esposes. Destaquen Zeus, tenint relacions extramatrimonials tant amb deesses com amb mortals, Posidó, que té relacions amb nimfes i altres deesses, i Hades, que va raptar a Persèfone com a esposa perquè ningú volia estar amb ell al regne de l'infern. Trobem a la figura d'Hera o Juno com una deessa colèrica, gelosa i rancorosa cap aquelles dones que havien tingut una relació amb Zeus, el seu marit, i amb els fills que havien tingut amb aquest.

Imatge 7: Arbre genealògic dels Déus grecoromans. Font: es.slideshare.net

També en la mitologia grega trobem dones que han estat descrites com a culpables del mals del món. Trobem dones com Pandora, Antígona o Helena.

4. REFERENTS

4.1 DONES GREGUES MITOLÒGIQUES:

CLITEMNESTRA.

Clitemnestra era l'esposa d'*Agamèmnon*, rei de Micenes. Durant la guerra de Troia, en la qual aquest va participar, l'oracle va predir que els vents no serien favorables i va ser per aquest motiu que Agamèmnon va donar com a ofrena a *Ifigènia*, la seva filla, sacrificant-la. Mentre el rei de Micenes era a la guerra, Clitemnestra plorava la mort de la seva filla amb el seu amant, *Egíst*. Com a venjança, Clitemnestra i Egíst van matar a Agamèmnon quan va tornar de la guerra.³³

Imatge 8: Clitemnestra. Font: Viquipèdia

Però el fill de Clitemnestra, *Orestes* va voler venjar-se de la mort del seu pare matant a la seva mare i el seu amant.

Podem veure, en aquest cas, la importància de la figura paterna. I com la falta d'aquesta, en el cas d'*Orestes*, el va portar a matar a Clitemnestra, la seva mare.

LES AMAZONES.

Les *amazones*, en la mitologia grega, eren un poblat configurat per dones guerreres. Van constituir un regnat independent sota el govern d'una reina, *Hipòlita*. Cap home tenia permís per residir al país de les amazones, però un cop a l'any, per evitar l'extinció de la seva ètnia, aquestes visitaven els *gargaris*, una tribu veïna. Els nens varons que naixien d'aquestes visites eren sacrificats o enviats un altre cop amb els seus pares; les nenes es quedaven amb

Imatge 9: Relliu de les amazones. Font: youtube.com

³³ [Ca.wikipedia.org, 2018]

elles, eren criades per les amazones i se'ls ensenyava tasques del camp, la caça i l'art de la guerra.

Els grecs antics mai van deixar de sorprendre's d'aquesta inversió dels rols clàssics amb la configuració d'aquest matriarcat.³⁴

4.2 DONES GREGUES:

SAFO DE LESBOS.

Safo va ser una de les grans poetesses gregues segons el cànon femení establert per Antípatre de Tessalònica i també va fundar una escola exclusivament per a donzelles on ensenyava les arts de la música i la poesia. Safo i les seves alumnes feien culte a la deessa *Afrodita*³⁵, de fet, la poetessa es comunicava amb la divinitat a través dels seus poemes que tractaven de temes amorosos. Aquesta relació entre Safo i Afrodita i amb les seves deixebles va crear els rumors d'una possible homosexualitat de Safo.³⁶

Imatge 10: Safo de Lesbos. Font: Los ojos de Hipatia

Safo per amor a Faó, un mariner nascut a Mitilene, es va tirar al mar des d'una roca. El fet de ser rebutjada per ell va portar la poetessa a tirar-se des de la roca de Léucade, un illa situada al mar Jònic.³⁷

Safo va trencar el rol de la dona creant una escola per a ensenyar l'art de la música i la poesia. També va fer dubtar sobre la seva sexualitat en aquella època. Safo va ser una dona independent, que no estava casada i, per tant, no depenia de cap home.

³⁴ [Ca.wikipedia.org, 2018]

³⁵ Als annexos s'hi troba el poema de Safo "Himno a Afrodita"

³⁶ [Blocs.xtec.cat, 2018]

³⁷ [Luque,2005]

HIPÀTIA.

Hipàtia va ser una filòsofa i mestra neoplatònica grega original d'Egipte. Va destacar en el camp de les matemàtiques i l'astronomia. Fou membre i cap de l'escola neoplatònica d'Alexandria a començaments del segle V. Hipàtia és considerada la primera dona matemàtica de la qual hi ha un coneixement raonablement segur i detallat. Era contrària al fanatisme cristià i favorable al racionalisme científic, per aquest motiu va ser considerada una filòsofa heretge i assassinada per un grup de cristians fanàtics.³⁸

Imatge 11: Hipàtia d'Alexandria. Font: National Geographic

Hipàtia va triomfar com a científica tot i ser una dona en una societat patriarcal com la que hi havia durant l'època clàssica.

ASPÀSIA DE MILET

Aspàsia de Milet va ser una deixeble del científic Anaxàgores, mestra de retòrica i logògrafa (historiadora grega anterior a Heròdot). Va ser educada al temple d'Afrodita i ningú va concertar un matrimoni per a ella, com era costum a l'època. Va obrir una escola per dones joves per ensenyar tasques que no tinguessin a veure amb la tasca de portar una llar, per aquest motiu va ser objecte d'atacs.³⁹

Imatge 12: Aspàsia de Milet. Font: mujeresenlahistoria.com

Aquest personatge ha destacat en la història com a dona grega per fundar una escola on es trencava el rol de la dona.

4.3 DONES ROMANES:

JÚLIA DOMNA

Júlia Domna va néixer a Síria. Fou la primera emperadriu estrangera que va regnar a Roma. Es va casar amb l'emperador Septimi Sever i van tenir dos fills.

³⁸ [Ca.wikipedia.org, 2018]

³⁹ [Xtec.cat, 2018]

Júlia acompanyava el seu marit en les campanyes militars. També va organitzar salons literaris als quals acudien escriptors i filòsofs, com Filostrat i Diògenes Laerci, o científics com el metge Galè.

Va exercir una gran influència sobre el seu marit i també sobre el seu fill. Fou una de les dones més poderoses del món antic, va ser objecte de culte en vida i li van erigir temples a tot l'Imperi.⁴⁰

Imatge 13: Júlia Domna. Font: Viquipèdia

Júlia Domna va exercir una gran influència durant la seva vida, tot i ser dona. També va poder gaudir de la cultura, la ciència o la filosofia, encara que no fos un home.

TERÈNCIA

Terència va ser la dona de Ciceró i gràcies al suport econòmic de la seva esposa, ell va poder dedicar-se de ple a la política. Es van casar l'any 77a.C i van tenir dos fills . Al cap de trenta anys de matrimoni van divorciar-se.

Plutarc diu, "Terència no era encongida ni de caràcter covard, sinó una dona ambiciosa i, com diu Ciceró, solia prendre part en les preocupacions polítiques de l'espòs..."⁴⁰

Imatge 14: Terència. Font: Viquipèdia

Veiem com Terència era una dona amb caràcter, el suficient per separar-se del seu marit tot i el pensament que hi havia a la societat. També era de família benestant i era ella qui portava el pes econòmic de la casa.

4.4 ALTRES:

ELS JOCS HEREUS

La participació de les dones als Jocs Olímpics, en l'antiguitat, era prohibida, fins i tot, com a espectadores. Però un grup de 16 dones van decidir crear la seva pròpia competició: els *Jocs Hereus*. Com indica el seu nom, els jocs es dedicaven en honor

⁴⁰ [Sánchez i Llopis, 2016]

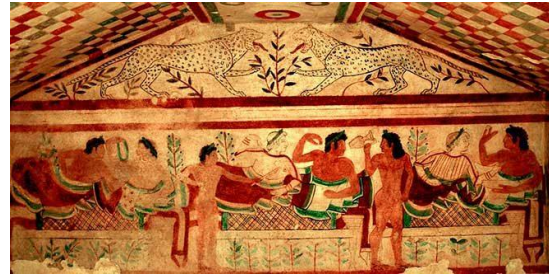
a la deessa Hera. Va ser la primera competició atlètica femenina de la que se'n té registre. Es creu que es celebraven cada 4 anys a l'estadi d'Olimpia. Hi ha poques referències sobre les dones que van participar en aquests jocs, però sembla que normalment les espartanes n'eren les guanyadores normalment, degut al seu entrenament que les feia superiors a la resta de Grècia.⁴¹

En aquest cas podem veure un acte d'empoderament de la dona grega davant la prohibició que tenien sobre participar als Jocs Olímpics.

ELS ETRUSCS

Els *etruscs* eren una civilització de la Itàlia central tirrena del segle X a l'I aC (*Etrúria*). No se sap d'on ve aquest poble: podria ser autòcton o venir de l'Àsia Menor, tot i que no hi ha cap trencament amb la civilització precedent a la Toscana.⁴²

Aquesta civilització es diferencia de Grècia i Roma a l'hora de la posició de la dona. Els etruscs mostraven una gran igualtat entre homes i dones dins la seva societat.

Imatge 15: Pintura fúnebre d'Etrúria. Font: mihistoriauniversal.com

CLEÒPATRA

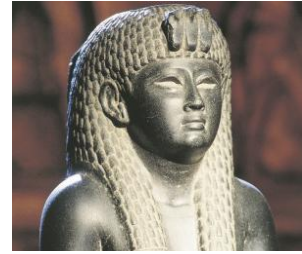
Cleòpatra no va ser ni grega ni romana, però va viure paral·lelament a l'època clàssica i va influir en la història de Roma. La seva intervenció va ser clau en el joc polític que va acabar amb la República romana i va donar pas a l'Imperi⁴³. Va heretar el regne d'Egipte als 17 anys, juntament amb el seu germà *Ptolomeu* que en tenia 12.

⁴¹ [Media et al., 2018]

⁴² [Ca.wikipedia.org, 2018]

⁴³ [Asociacionhesperidesandalucia.es, 2018]

Cleòpatra va enamorar-se de Marc Antoni, van tenir dos fills i una filla, fruit de la relació que van mantenir. Però aquesta relació va tenir un final tràgic, ella, després de rebre la falsa notícia sobre la mort de Marc Antoni, es va suïcidar. Com a conseqüència, Octavi, el major enemic de Marc Antoni, el va perseguir per matar-lo a ell i als seus fills.

Imatge 16: Bust de Cleopatra. Font: Primera Hora

Cleòpatra va ser un dels personatges més poderosos i influents de l'època tot i ser una dona. ⁴⁴

⁴⁴ [Castro, 2018]

5. TRADUCCIÓ D'UN TEXT

La traducció del següent text s'ha dut a terme intentant ser fidel al text original del grec antic al català sense oblidar que el català utilitzat sigui comprensible pel lector. El text ens explica com mostrava Homer les dones a les seves obres: malvades, mentideres... la ruïna.

En les obres d'Homer trobem un seguit de dones, anomenades les dones homèriques. La dona homèrica posseeix un seguit de característiques: se li demana que sigui fidel, que s'aboqui a la família, que sàpiga teixir i brodar i que sigui prudent i assenyada. Es valora en ella la bellesa física i predominen els epítets que posen en relleu aspectes del seu cos. Són exemples de dones homèriques Penèlope, Andròmaca, Helena, Calipso...⁴⁵

Pel que fa als herois homèrics, es caracteritzen per lluitar per ser els millors (ἄριστοι) pel seu valor guerrer (αρετή) que els porta a buscar l'èxit i la fama (κλέος) i així ser reconeguts en un futur. En temps de pau s'ocupaven de la seva família, eren prudents i se'ls considerava descendents de déus. Són herois homèrics Aquil·les, Hèctor, Paris o Ulisses. L'últim posseïa unes característiques diferents: era astut, hàbil, reflexiu, realista i intel·ligent.⁴³

Entre els homes i les dones homèriques veiem una gran diferència. Els herois homèrics podien actuar amb deshonra (κακός) però sense perdre la condició (αγαθός). En canvi, les dones mai, podien perdre la deshonra i, encara que no la perdessin, per Homer eren malvades, mentideres, la ruïna, cridaneres i tafaneres.

⁴⁵ [Colomer i Tomàs, 2009]

A continuació es pot veure el text original i la traducció final:

Πᾶσαν Ὅμηρος ἔδειξε κακὴν σφαλερὴν τε γυναῖκα, σώφρονα καὶ πόρνην
 Ac/ CD Nom/S Verb Ac/ CD par. Ac pers Ac pers conj. Cord. Ac pers
 cor. Cop.

ἀμφοτέρας ὄλεθρον. ἐκ γὰρ τῆς Ἑλένης μοιχευσαμένης φόνος ἀνδρῶν καὶ διὰ
 Ac pers Ac/ C.Pred prep part. Genitiu Nom/S Gen/ CN conj.
 Genitiu d'origen Cord. Cop.

σωφροσύνην Πηνελόπης θάνατοι. Ἰλιάς οὖν τὸ πόνημα μιᾶς χάριν ἐστὶ
 prep Ac Gen/ CN Nom/ S Nom/ adv Nom/ Atr Ac/ V
 S relació
 Ac. Instrumental causal

γυναικός, αὐτὰρ Ὀδυσσεΐη Πηνελόπη πρόφασις.
 Gen/CN conj Dat/Cl Nom/ S Nom/ Atr
 adv

TRADUCCIÓ:

Homer, d'una banda, va mostrar tota dona malvada i enganyosa, de l'altra la va declarar¹ intel·ligent i, les dues, la ruïna. Des de² les greuges adúlteres trobem la mort dels homes i a causa de la prudència de Penélope hi ha assassinats³. La Ilíada és una obra difícil pel que fa a l'única gràcia exterior de les dones, però Penélope és una excepció per a Ulisses⁴.

CITACIONS:

¹ En la traducció, repetició del verb ἔδειξε per millorar-ne la comprensió.

² Traduït literalment, de manera que evita repeticions. També es pot entendre “a causa de”.

³ Per entendre millor el text cal conèixer la història d'Ulisses i Penélope: Ulisses i Penélope eren un matrimoni que vivien a l'illa d'Ítaca, on ell n'era el rei. Ulisses va anar a lluitar a la guerra de Troia per ajudar els seus germans. Des de la seva marxa,

va tardar 20 anys en tornar a casa, 10 anys de la guerra i 10 més per tornar a Ítaca. Com que Ulisses tardava tant en arribar a casa, es rumorejava sobre la seva mort i, com a conseqüència, un gran nombre de pretendents van demanar la mà de la seva esposa. Però ella s'hi va negar i els va dir que es casaria amb un d'ells quan acabés de teixir un sudari si no havia arribat Ulisses. Després d'un seguit d'aventures, Ulisses va tornar però es va trobar amb els pretendents de Penélope fent una prova per triar el seu futur marit, ja que havia acabat de teixir. Però abans, va veure el seu fill, Telèmac, i van planejar una venjança. Penélope va proposar als pretendents la prova de l'arc, aquesta prova va ser superada per Ulisses, disfressat, ja que era l'únic capaç de fer-ho. Després, juntament, amb el seu fill van matar a tots els pretendents.

⁴ Penélope, a part de la bellesa té altres qualitats, tot i ser una dona, és prudent i fidel al seu marit. Posseïa les qualitats de la dona homèrica.

PASSOS A SEGUIR PER ANALITZAR I TRADUIR UN TEXT GREC:

Per realitzar l'anàlisi i la traducció d'un text del grec al català hem de seguir els passos següents:

1. Fer la lectura prèvia del text, localitzant els verbs que hi ha.
2. Identificar els casos dels substantius, pronoms o adjectius, en grec trobem cinc casos (el nominatiu, que funciona com a subjecte o atriut; el vocatiu, és una apel·lació; l'acusatiu, té la funció de complement directe o complement circumstancial; el genitiu, fa de complement del nom o de complement circumstancial i el datiu, fa de complement indirecte o complement directe). I el temps i persona en que es troben els verbs. També trobar conjuncions i preposicions.
3. Buscar el significat de les paraules al diccionari i traduir: subjecte, verb i complements. Aquesta estructura no sempre es podrà seguir ja que hem de tenir en compte l'estructura i el significat original del text. Moltes vegades ens hem de permetre llicències de significat per entendre millor el text i per una millor cohesió, aquestes s'aclareixen al peu de pàgina.

CONCLUSIONS

Ja a quart d'ESO, quan vaig començar a estudiar llatí, vaig poder veure com la dona tenia un paper secundari en la societat clàssica. Durant primer de batxillerat vaig continuar veient aquesta desigualtat en què es trobaven les gregues i les romanes. I duent a terme aquest treball he pogut comprovar com era d'aquesta manera, que ja preveia.

Pel que fa als objectius, puc dir que els he assolit tots en major o menor mesura. És a dir, he descrit l'entorn històric del treball, he situat el temps on es troba la Grècia i Roma antiga, les quals la seva cultura és la base de la nostra cultura occidental. Per tant, aquest objectiu ha estat assolit.

També, he estudiat la societat de la Roma i la Grècia entorn com es tenia en compte la dona. Fent el treball, he après que eren menyspreades i com eren inferiors ja que, en el cas de les gregues, no podien sortir soles de casa i tenien una habitació a casa on hi restaven, el seu paper era tenir fills i en el cas que fossin nenes, ensenyar-les a cuinar, cosir, rentar...

Però, pel que fa a conèixer el pensament d'aquelles persones influents i importants d'aquella època, només sabem el d'Homer. Així que podem dir que aquest objectiu ha estat assolit a mitges, ja que només hem sabut el pensament del gran literat, Homer, a partir de la traducció del text i no d'altres personatges.

Finalment, l'últim objectiu, adquirir consciència sobre la millora de la situació de la dona actualment i veure com encara falta lluitar, també ha estat assolit. Després d'haver realitzat el treball, he vist evidentment que la situació de la dona ha millorat moltíssim des dels temps clàssics. Però també he vist tasques que tenia la dona clàssica que també té la dona actualment, com seria tenir fills i educar-los. Tot i que la societat ha avançat molt al llarg dels anys, l'educació dels fills i filles encara és associada com una tasca que se n'ha d'encarregar la mare, igual que seria cuinar, netejar i fer les feines de la llar.

Per finalitzar, com a conclusió d'aquest projecte, és molt important informar-nos i conèixer el nostre passat per veure l'evolució que les persones hem fet a nivell social

i humà. He vist com les dones, en els temps clàssics, tenien un nivell molt més inferior al de l'home, com les tasques que duïen a terme han perdurat durant tota la història i fins i tot com algunes han arribat als nostres temps. Per tant, tot i que des del temps de Safo, Hipàtia, Júlia Domna o Cleopatra les dones hem aconseguit una gran millora d'oportunitats i en la nostra vida, encara ens queda molt més per lluitar per millorar la nostra situació, no ser menyspreades, ni utilitzades com a objecte, ni tenir un salari més baix que el dels homes, ni que se'ns associïn certes tasques com són l'educació dels fills i les feines de la llar.

FONTS DOCUMENTALS

BIBLIOGRAFIA

COLOMER, Rosa; TOMÀS, Remei. *Grec 1*. Barcelona. Castellnou, 2008.

COLOMER, Rosa; TOMÀS, Remei. *Grec 2*. Barcelona. Castellnou, 2009.

ALBERICH, Joan; CARBONELL, Joan; MATAS, Bàrbara. *Llatí 1*. Barcelona. Castellnou, 2009

LLOPIS, L. I. ; SÁNCHEZ, F. *Llatí 2*. Barcelona. Vicens Vives, 2016.

PABÓN S. DE URBINA, José M. *Diccionario bilingüe: Manual Griego clásico – Español*. Barcelona. Larousse Editorial, 2017.

BAILLY, Anatole. *Dictionnaire Grec Français*. Hachette. Paris, 2000.

SEGURA MUNGUÍA, Santiago. *Mètode de llatí*. Barcelona. Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona, 2013.

LUQUE, Aurora. *Safo. Poemas y testimonios*. Barcelona. Acantilado, 2005

WEBGRAFIA

WIQUIPEDIA. *Antiga Grècia*.

<https://ca.wikipedia.org/wiki/Antiga_Gr%C3%A8cia>

WIQUIPEDIA. *Antiga Roma*.

<https://ca.wikipedia.org/wiki/Antiga_Roma>

ABDAD, Borja. *Les etapes de la vida: del naixement a la mort*.

<<http://culturaclassica3eso.blogspot.com/2012/01/les-etapes-de-la-vida-del-naixement-la.html>>

VELÁZQUEZ, Anais. *El naixement dels infants a l'antiga Roma*.

<<https://blocs.xtec.cat/classiquesgabriela/2013/06/06/el-naixement-dels-infants-a-lantiga-roma/>>

VIVES, Raquel. *L'educació a l'antiga Grècia*.

<<https://lombardunsomni.blogspot.com/2014/05/l-educacio-lantiga-grecia.html>>

SOLER, Margalida. *Ser infant a la Grècia clàssica*.

<<https://blocs.xtec.cat/elfildelesclassiques/2008/01/03/ser-infant-a-la-grecia-classica/>>

MACIÀ, Cèlia. *L'educació a Roma*.

<<http://classicsalaromana.blogspot.com/2013/10/educacio-roma.html>>

SEGURA, Alba i MARTÍNEZ, Anna. *L'educació a l'antiga Roma*.

<<https://vaixellododisseu.blogspot.com/2016/04/educacio-lantiga-roma.html>>

BARRANCO MARTÍNEZ, Judit. *El matrimoni a l'antiga Grècia*.

<<https://blocs.xtec.cat/aracnefilaifila/2014/11/11/el-matrimoni-a-grecia/>>

MAS MALAGARRIGA, Mercè. *El matrimoni i la institució familiar a l'antiga Grècia*.

<<https://prezi.com/anll0wjmshp/el-matrimoni-i-la-institucio-familiar-a-lantiga-grecia/>>

VILLAVERDE COUTO, Maria. *Divorcio en la Antigua Grecia y Roma*.

<https://talleratenea.blogspot.com/2016/03/divorcio-en-la-antigua-grecia-y-roma_11.html>

WIKIPEDIA. *El matrimonio en la antigua Grecia*.

<https://es.wikipedia.org/wiki/Matrimonio_en_la_Antigua_Grecia>

ECHEVERRÍA, Ana. *Mi gran boda griega*.

<https://www.lavanguardia.com/historiayvida/el-matrimonio-en-la-antigua-grecia_11235_102.html>

VIQUIPÈDIA. *Matrimoni a l'antiga Roma*.

<https://ca.wikipedia.org/wiki/Matrimoni_a_l%27antiga_Roma>

LLAVERO, Marta. *El matrimoni romà*.

<<https://classicsalaromana.blogspot.com/2013/03/el-matrimoni-roma.html>>

SÁNCHEZ, Xènia. *El matrimoni i el dret romà.*

<<https://blocs.xtec.cat/lletjuridic/2014/11/18/el-matrimoni-i-el-dret-roma/>>

SOLER, Margalida. *Les dones gregues i el culte als morts.*

<<https://blocs.xtec.cat/elfildelesclassiques/2012/11/06/les-dones-gregues-i-el-culte-als-morts/>>

ALFARO, David i CAZAUX, Clàudia. *La mort a l'antiga Grècia.*

<<https://blocs.xtec.cat/aracnefilaifila/2014/01/22/la-mort-a-lantiga-grecia/>>

ISERN ORDEIG, Jordi. *Els enterraments a l'antiga Roma.*

<<https://classicsalaromana.blogspot.com/2014/10/els-enterraments-lantiga-roma.html>>

WIKIPEDIA. *Clitemnestra.*

<<https://ca.wikipedia.org/wiki/Clitemnestra>>

WIKIPEDIA. *Les amazones.*

<[https://ca.wikipedia.org/wiki/Amazones_\(mitologia\)](https://ca.wikipedia.org/wiki/Amazones_(mitologia))>

PANDORA, EL PORTAL DE LA DONA A L'ANTIGUITAT. *Safo de Lesbos.*

<<http://www.xtec.cat/~mgarci10/safo/safo.htm>>

WIKIPEDIA. *Hipàtia.*

<<https://ca.wikipedia.org/wiki/Hip%C3%A0tia>>

CARVAJAL, Guillermo. *Los juegos Hereos.*

<<https://www.labrujulaverde.com/2016/08/como-las-mujeres-griegas-de-la-antiguedad-organizaron-sus-propios-juegos-olimpicos-los-juegos-hereos>>

WIKIPEDIA. *Els etruscs.*

<<https://ca.wikipedia.org/wiki/Etruscs>>

MANUEL LÓPEZ, Luís. *Las diez mujeres más importantes de la Roma Antigua.*

<<https://asociacionhesperidesandalucia.es/2016/10/31/las-diez-mujeres-mas-importantes-de-la-roma-antigua/>>

CASTRO, Júlia. *La història de Cleopatra i Marc Antoni*.

<<http://classicsalaromana.blogspot.com/2015/05/la-historia-de-cleopatra-i-marc-antoni.html>>

ANNEX I - Safo de Lesbos, *Himno a Afrodita*

Inmortal Afrodita de polícromo trono,
hija de Zeus que enredas con astucias, te imploro,
no domines con penas y torturas,
soberana, mi pecho;

mas ven aquí, si es que otras veces antes,
cuando llegó a tu oído mi voz desde lo lejos,
te pusiste a escuchar y, dejando la casa
de tu padre, viniste,

uncido el carro de oro, Veloces te traían
los hermosos gorriones hacia la tierra oscura
con un fuerte batir de alas desde el cielo,
atravesando el éter.

de inmediato llegaron. Tú, feliz,
con la sonrisa abierta en tu rostro inmortal,
preguntabas qué sufro nuevamente, y por qué
nuevamente te invoco

y qué anhelo ante todo alcanzar en mi pecho
enloquecido: *¿A quién seduzco ahora*
y llevo a tu pasión? ¿Quién es, oh Safo,
la que te perjudica

Versió original del poema en grec

ποικιλόθπον ἀθανάτ' Ἀφρόδιτα,
 παῖ Δίος δολόπλοκε, λίσσομαί σε,
 μή μ' ἄσαισι μηδ' ὀφίαισι δάμνα,
 πότνια, θυμον,

ἀλλὰ τυίδ' ἔλθ', αἶ ποτα κατέπωτα
 τὰς ἔμας αὔδασ ἀίοισα πήλοι
 ἔκλυες, πατρος δὲ δόμον λίποισα
 χρύσιον ἦλθες

ἄρμ ὑπασδεύξαισα· κάλοι δέ
 σ' ἄγον
 ὤκεες στροῦθοι περί γᾶς μελαίνας
 πύκνα δίνεντες πτέρ' ἀπ'
 ὠράνωϊθε-
 ρος διὰ μέσσω,

αἶψα δ' ἐξίκοντο· σύ δ', ὦ μακαιρα,
 μειδιαίσαισ' ἀθανάνατῳ προσώπῳ
 ἦρε' ὅτι δηῦτε πέπονθα κῶττι
 δηῦτε κάλημμι,

κῶττι μοι μάλιστα θέλω ψένεσθαι
 μαινόλα θυμῷ· τίνα δηῦτε πείθω
 ἄψ σ' ἄγην ἐς Ἔαν φιλότατα; τίς σ', ὦ
 Ψαπφ', ἀδικήει;

καὶ γὰρ αἶ φεύγει, ταχέως διώζει·
 αἶ δὲ δῶρα μὴ δέκετ', ἀλλὰ δώσει·
 αἶ δὲ μὴ φίλει, ταχέως φιλήσει
 κῶκ ἐθέλοισα.

ἔλθε μοι καὶ νῦν, χαλέπαν δὲ λῦσον
 ἐκ μερίμναν, ὅσσα δέ μοι τέλεσσαι
 θυμὸς ἰμέρρει, τέλεσον· σύ δ' αὐτα
 σύμμαχος ἔσσο.

ANNEX II - *El pensament d'Homer*

Πᾶσαν Ὅμηρος εἶδειξε κακὴν σφαλερὴν τε γυναῖκα, σώφρονα καὶ πόρνην ἀμφοτέρας ὄλεθρον. ἐκ γὰρ τῆς Ἑλένης μοιχευσαμένης φόνος ἀνδρῶν καὶ διὰ σωφροσύνην Πηνελόπης θάνατοι. Ἰλιάς οὖν τὸ πόνημα μιᾶς χάριν ἐστὶ γυναικός, αὐτὰρ Ὀδυσσεΐη Πηνελόπη πρόφασις.

Traducció:

Homer, d'una banda, va mostrar tota dona malvada i enganosa, de l'altra la va declarar intel·ligent i les dues la ruïna. Des de les greuges adulteres trobem la mort dels homes i a causa de la prudència de Penélope hi ha assassinats. La *Iliada* és una obra difícil pel que fa a l'única gràcia exterior de les dones, però Penélope és una excepció per a Ulisses.